

Vinca, een alleskunner die past in (bijna) iedere tuin

Je ziet hem in bijna iedere tuin: *Vinca*, oftewel – in goed Nederlands – maagdenpalm. Met *Vinca* is iets bijzonders aan de hand: in sommige tuinen is de plant niet in de hand te houden, op andere plekken niet vooruit te branden. Dr. Andreas Wrede is onderzoeker bij de Landwirtschaftskammer Sleeswijk-Holstein in de Duitse plaats Ellerhoop. Hij zet voor ons de belangrijkste soorten en hun prestaties op een rij.

Andreas Wrede

Auteur: Dr. Andreas Wrede, Landwirtschaftskammer Sleeswijk-Holstein, Ellerhoop

De botanische naam van het geslacht *Vinca*, dat afkomstig is uit Zuidoost-Europa en West-Azië, is een afkorting van het Latijnse *vinca per-vinca*, wat 'groenblijvend' betekent. Taxonomisch gezien wordt het geslacht geclassificeerd als behorend tot de maagdenpalmfamilie (*Apocynaceae*). Het moet als een giftige plant worden beschouwd vanwege het vincamine-gehalte. In de literatuur worden momenteel vier soorten vermeld die zijn gegroepeerd onder het geslacht: *Vinca difformis*, *Vinca herbacea*, *Vinca major* en *Vinca minor*. Alleen de wintergroene soorten *Vinca major* (de grote wintergroene) en *Vinca minor* (de kleine wintergroene) zijn echter van tuinbouwkundig belang. Van *Vinca major* worden tien of elf variëteiten geteeld in Centraal-Europa; *Vinca minor* heeft er meer dan drie keer zoveel met ruim 35 variëteiten.

Zowel volle zon als schaduw

De soort *Vinca minor* verdraagt zowel volle zon als schaduw, is hittetolerant en warmteminnend bij voldoende water, winterhard en bestand tegen het stedelijke klimaat. Hij houdt niet van een verdichte bodem, is gevoelig voor betreding en geschikt om onder bomen te worden geplant. *Vinca minor* wordt dan ook gebruikt als dichte bodembedekker voor het vergroenen van hellingen, dijken, heuvels en muren en geplant onder bomen. In grafbeplanting is *Vinca minor* een van de makkelijkst te onderhouden planten en een decoratieve klassieker, aangezien de

hoofdbloei plaatsvindt tussen april en mei. De secundaire bloei kan duren tot september.

Winterhardheid: bij de meeste soorten geen probleem

Ondanks de klimaatverandering en de afgelopen twee milde winters zijn er in het recente verleden ook strengere, koudere winters geweest in Duitsland, ook in Noord-Duitsland, dat meer een zeeklimaat heeft. De winter van 2010-2011 was overwegend kouder dan gemiddeld. In 2011-2012 werd in februari het kouderecord gebroken; in de winter van 2012-2013 was dat in maart. Tijdens het testen van het *Vinca*-sortiment waren er enkele uitdagingen wat betreft de winterhardheid van de geteste rassen. Het probleem was meestal niet de lage temperatuur, maar de afwisseling met extreem milde weersomstandigheden, die gemakkelijk kunnen leiden tot verweking van planten, net als plotselinge temperatuurdaling. Alleen de rassen die winterhard bleven ondanks langere perioden met milde temperaturen, zijn daarom winterhard te noemen. In figuur 1 is het resultaat van de beoordeling op winterschade weergegeven (gemiddelde waardering over een periode van drie jaar).

De rassen 'Aureovariegata' en 'Argenteovariegata', beide zeer mooie rassen met geelgroen bont blad, vertoonden een extreem lage winterhardheid. Maar ook bij 'Sabinka' en 'Illumination' (de

laatste met geelgroen bont blad) werd tijdens de testperiode significante winterschade geconstateerd. Door hun lage winterhardheid lukte het deze vier rassen niet het testperceel van één vierkante meter volledig te bedekken tijdens de testperiode. Bij alle andere rassen lukte dat wel, ondanks de min of meer zichtbare winterschade; deze hebben altijd voldoende regenererend vermogen om winterschade te compenseren.

De rassen 'Blue and Gold', 'Anna' en 'Alba', anderszits, bleken extreem winterhard en vertoonden slechts minimale schade. Winterhardheid is voor de meeste variëteiten dus geen serieus probleem.

Snelle en uitgebreide bodembedekking is een must

Alle rassen met voldoende winterhardheid bedekten het proefperceel van één vierkante meter tijdens de proefperiode volledig, zoals van een geschikte bodembedekker verwacht kan worden. Toch waren er verschillen tussen de rassen. Ook in Ellerhoop kwam 'Anna' als beste uit de test met het cijfer 9,0.

De rassen 'White Power', 'Marie', 'Josefine', 'Elisa' en 'Alba' behaalden een goede score van 8,3 op het gebied van bodembedekking. Bijna goed, maar nog steeds overtuigend, waren 'Green Carpet' en 'Gertrude Jekyll' met een 7,7.

Opzet *Vinca*-test

In Duitsland werken de Hogeschool Weihenstephan-Triesdorf, het Federaal Bureau voor plantenrassen in Hannover en het tuinbouwcentrum van de Kamer van Landbouw Sleeswijk-Holstein in Ellerhoop mee aan de Euro-trial, een Europees samenwerkingsverband van tuinbouwtestcentra in België, Engeland, Finland, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk en Duitsland. De betrokken partijen doen regelmatig onderzoek naar verschillende soorten bomen in Ellerhoop. In de jaren 2011 tot en met 2013 werd een assortiment *Vinca minor* onderzocht dat uit negentien variëteiten bestond (tabel 1).

Daarbij werden de volgende eigenschappen getest:

- winterhardheid
- afwijkend gedrag in het voorjaar
- vatbaarheid voor ziekten (taksterfte ten gevolge van *Phoma*)
- bodembedekking in het voorjaar
- bodembedekking in de zomer
- kracht
- bloei
- stabiliteit van de bloemkleur
- sierwaarde van de bloem
- sierwaarde van het blad in de zomer
- algehele sierwaarde van de plant

Aan deze eigenschappen werd een cijfer tussen 1 en 9 toegekend. Een score van 9 betekende dat een eigenschap zeer goed of zeer extreem is (bijvoorbeeld zeer ernstige winterschade, zeer vatbaar voor ziekten, maar ook zeer mooie bloei); een score van 1 betekende dat de betreffende eigenschap zeer slecht was.

Tabel 1: *Vinca minor*-rassen die in het tuinbouwcentrum van de LKSH zijn getest als onderdeel van de Euro-trial

1) 'Alba'	witte bloem
2) 'Anna' (S)	blauwe bloem
3) 'Argenteovariegata'	blauwe bloem, geelgroen bont blad
4) 'Atropurpurea' (= <i>V. minor</i> var. <i>rubra</i>)	paarsrode bloem
5) 'Aureovariegata'	blauwe bloem, geelgroen bont blad
6) 'Blue and Gold'	blauwe bloem, blad met geel-wit-groene rand
7) 'Bowles Cunningham'	blauwe bloem
8) 'Bowles Variety' (= 'La Grave')	blauwe bloem
9) 'Elisa' (S)	witte bloem
10) 'Gertrude Jekyll' (= 'Miss Jekyll')	witte bloem
11) 'Green Carpet'	geen bloemen
12) 'Illumination' (= 'Cahill', 'Cahillil' (S))	blauwe bloem, geelgroen bont tot groen blad
13) 'Josefine' (S)	lichtblauwe bloem
14) 'Marie' (S)	blauwe bloem
15) 'Multiplex' (= var. <i>plena purpurea</i>)	paarsrode, deels dubbele bloem
16) 'Ralph Shugert'	blauwe bloem, witgroen bont blad
17) 'Sabinka'	blauwe, zeer kleine stervormige bloem
18) 'Flower Power'	blauwe bloem
19) 'White Power'	witte bloem

Tabel 2: Toestand van de rassen die werden getest aan het begin van het onderzoek in het tuinbouwcentrum van de Landbouwkamer van Sleeswijk-Holstein in april 2011.

Argenteovariegata

Atropurpurea

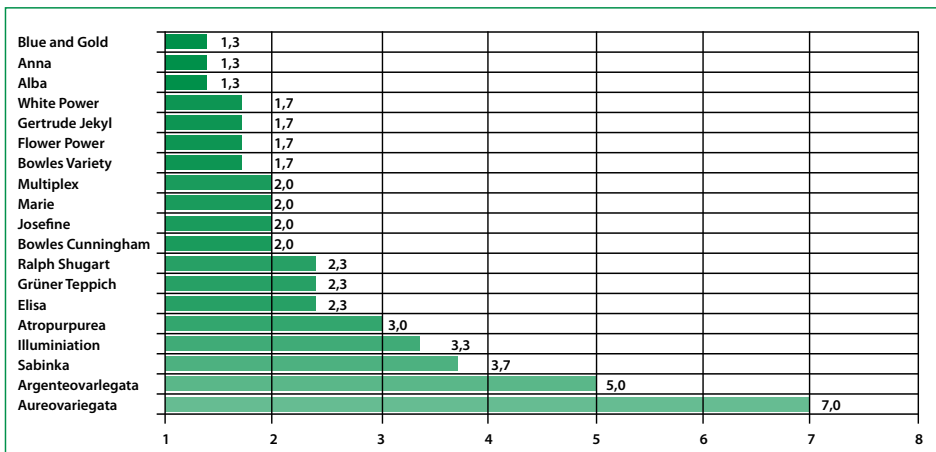

Aureovariegata

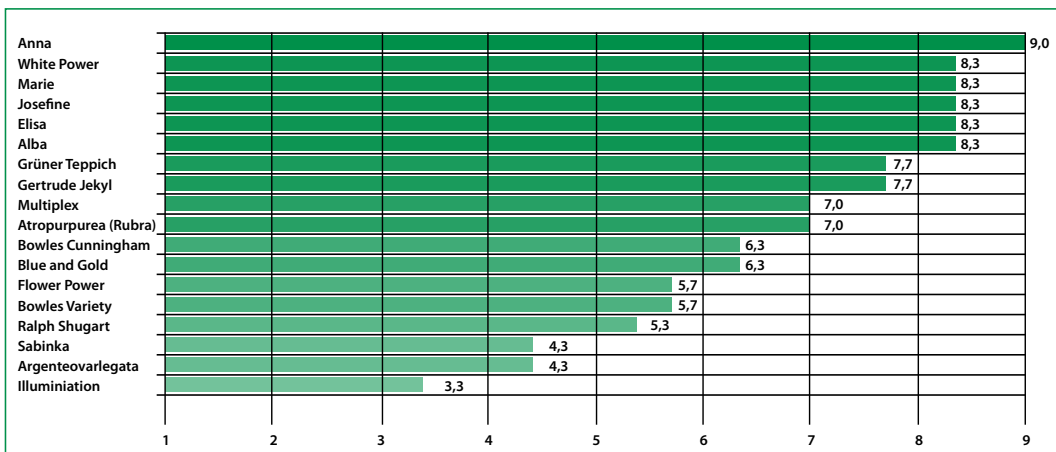

Blue and Gold

Figuur 1: gemiddelde beoordeling op winterschade aan de geteste variëteiten van *Vinca minor* (1 = geen shade, 9 = zeer ernstige shade)

Gemiddelde beoordeling van de bodembedekkingscapaciteit van de geteste *Vinca minor*-soorten (1 = zeer slecht, 9 = zeer goed)

Vinca minor 'Blue and Gold' kwam als beste uit de bus in Ellerhoop, vooral dankzij zijn vrolijke geelgroene kleuren.

Vinca's bij Leenders Plants

Leenders Plants uit Helden is een modern containerteeltbedrijf met een breed sortiment aan tuinplanten, waaronder een negental *Vinca*-soorten. 'We kweken minor-soorten, dus met klein blad. Onze klanten vragen meestal naar de blauwe en witte varianten. Ook hebben we vier *Vinca minor* licentie-soorten zoals 'Anna', 'Marie', 'Elisa' en 'Josefine'. Het voordeel van deze soorten is dat ze later bloeien. Hierdoor starten we vanaf week 8 met het leveren van *Vinca's* met knop en door de licentie kunnen ze tot en met week 14 afgeleverd worden', vertelt Paula Leenders van Leenders Plants. Ze vult aan: 'De *Vinca minor* 'Tricolour' C2 is ook een erg mooi soort waarbij drie kleuren samenkomen in een pot: wit, blauw en paars. Door regelmatig te snoeien worden de 'Tricolours' met korte ranken uitgeleverd. Verpak ze met een kleuretiket en plantomschrijving en het is een prachtige plant om te verkopen in tuincentra'. De kwekerij kweekt de planten in P15-, C3- en C5-pot en verkoopt ze aan binnen- en buitenlandse afnemers.

De keuze valt op een dichte bodembedekker met decoratieve, overvloedige bloei

Sommige bodembedekker staan niet alleen dicht op de grond, maar hebben ook een groot aantal prachtige bloemen. Consumenten kopen vaak rassen die deze positieve eigenschappen combineren. Een graf van een dierbare of een perkje moet niet alleen gemakkelijk en blijvend groen worden gemaakt, maar er ook mooi uitzien. In het testassortiment in Ellerhoop konden dergelijke rassen worden geïdentificeerd. Negen van de negentien variëteiten kregen een score van 6,0 of hoger voor de mate van bloei (zie tabel 3). Het ras 'Anna' viel hier opnieuw positief op met het hoogste cijfer, een 7,3, gevolgd door 'Atropurpurea' met een 6,3.

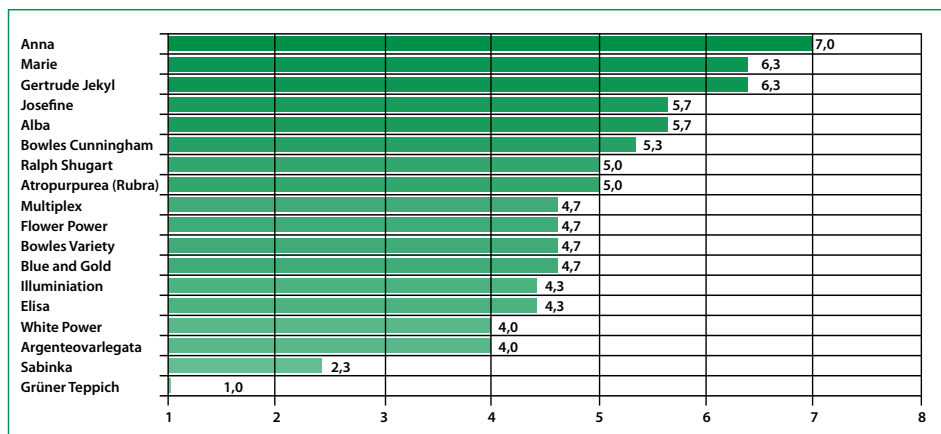
Soort	Beoordeling
Alba	6,0
Anna	7,3
Atropurpurea	6,3
Blue and Gold	6,0
Bowles Variety	6,0
Gertrude Jekyll	6,0
Josefine	6,0
Marie	6,0
White Power	6,0

Maar niet alleen de overvloed aan bloemen – die bepaalt of een soort tijdens de bloei als decoratief wordt ervaren – is een belangrijk kenmerk van een variëteit. Het gaat ook om de combinatie met andere kenmerken, zoals bloemkleur, bloemgrootte, bloemvorm en de mate waarin de bloem harmonieert met het blad van de plant. Als rekening wordt gehouden met de sierwaarde van de rassen tijdens de bloeiperiode, is het beeld dus enigszins anders. Maar ook hier werd 'Anna' met een 7,0 uitgeroepen tot de mooiste variëteit, gevolgd door 'Marie' en 'Gertrude Jekyll', met een 6,3 voor sierwaarde van de bloem.

Aan de andere kant van het bloeispectrum bevinden zich variëteiten zoals 'Sabinka', die bijzonder kleine, delicate bloemen vormt, en 'Green Carpet', die, zoals de naam al suggereert, helemaal niet bloeit. Zonder bloei kan de sierwaarde op de bloeidatum hooguit een 1,0 scoren, hoewel 'Grüner Teppich' of 'Green Carpet' zeker zijn charmes heeft als er weinig waarde wordt gehecht aan de bloei.

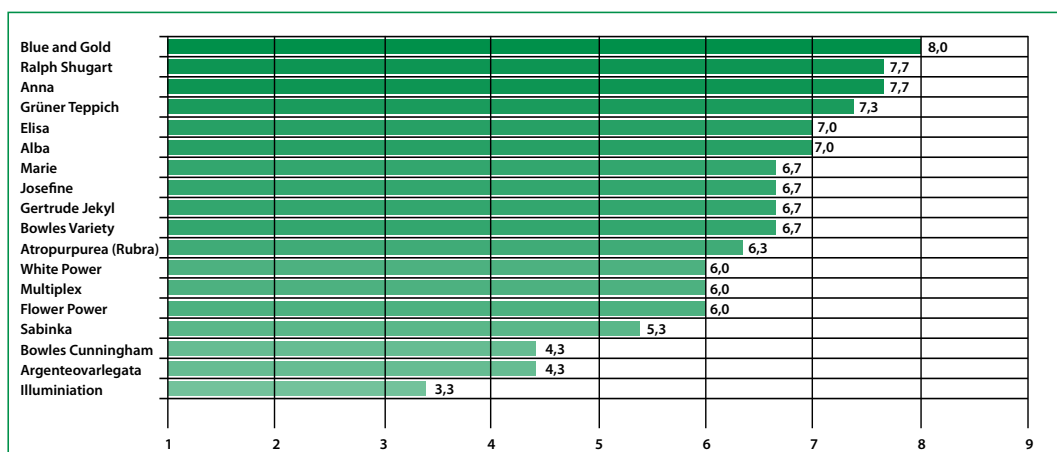
Sierwaarde en een dichte stand bij lage gevoeligheid voor taksterfte door *Phoma*

Voorals het vochtig is in het voorjaar, kunnen er scheuten op *inca minor*-stammen verdor-

Gemiddelde beoordeling van de sierwaarde van de variëteiten van *Vinca minor* tijdens de bloeiperiode

(1 = zeer kleine sierwaarde, 9 = zeer grote sierwaarde)

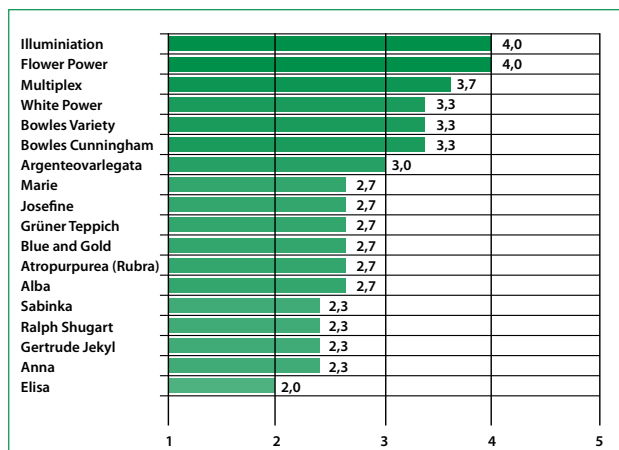
Gemiddelde beoordeling van de algemene indruk van de geteste soorten van *Vinca minor*

ren. Eerst worden ze vuilgroen, later bruin tot zwart. De oorzaak is aantasting door de ziekteverwekker *Phoma exigua*, die stengelrot veroorzaakt. Als de planten zwaar zijn aangetast, verspreidt de ziekte zich snel, waardoor hele populaties worden aangetast en verdwijnen. Omdat het bestrijden van de schimmel zeer complex is, is het belangrijk rassen te kiezen die tolerant of minder vatbaar zijn, om ervoor te zorgen dat een perk of graf met *Vinca minor*-aanplant ook bij nat weer decoratief is en de bodem bedekt blijft. In Ellerhoop kwamen de soorten 'Illumination' en 'Flower Power' wat dat betreft niet goed uit de test. De ziekte kwam veel voor bij deze soorten; grote delen van het proefperceel waren aangetast. Een bijkomend probleem was dat de onkruiddruk daardoor hoger was. De rassen 'Elisa', 'Anna', 'Sabinka', 'Ralph Shugart' en 'Gertrude Jekyll' werden beoordeeld als minder vatbaar voor aantasting, hoewel deze rassen niet volledig vrij waren van besmetting.

En de winnaar is ...

De rassen die tijdens het onderzoek in Ellerhoop gemiddeld de beste beoordeling kregen voor de algemene indruk, zijn ook de rassen die de hele test het beste hebben doorstaan. Dit wordt verklaard door het feit dat het cijfer voor de totaal-

Gemiddelde score voor de sterfte van *Vinca minor* door de schimmel (1 = geen besmetting, 9 = zeer ernstige besmetting)

indruk ook voor alle andere beoordelingscriteria wordt gegeven, omdat alle eigenschappen van een ras samen leiden tot de algehele indruk van het ras.

De winnaar in Ellerhoop was de soort 'Blue and Gold', een echte blikvanger dankzij het geelgroene blad, ook zonder blauwe bloemen. Deze soort scoorde ook als beste op winterhardheid. Bovendien was het een eyecatcher tijdens de bloei dankzij het harmonieuze samenspel van geelgroen blad en blauwe bloemen. Een zekere voorkeur van de twee beoordelaars voor bonte en licht gerande bladeren heeft er zeker toe bijgedragen dat 'Blue and Gold' becijferd werd met

een 8,0. Ook verklaart dit het goede cijfer van de soort 'Ralf Shugart' (7,7), die eveneens geelgroen blad heeft. 'Anna' (ook een 7,7) was het ras met de meeste hoge cijfers en is daarmee een aanrader in het geteste assortiment voor liefhebbers van groen blad en blauwe bloemen. Wie de voorkeur geeft aan groene bladeren en witte bloemen, maakt de juiste keuze met 'Elisa' of 'Alba' (beide een score van 7,0). En zelfs wie op zoek is naar een mooie en hoogwaardige bodembedekker zonder bloemen, vindt wat hij zoekt met 'Green Carpet'. Het moderne *Vinca*-assortiment biedt voor elke smaak de juiste variëteit.